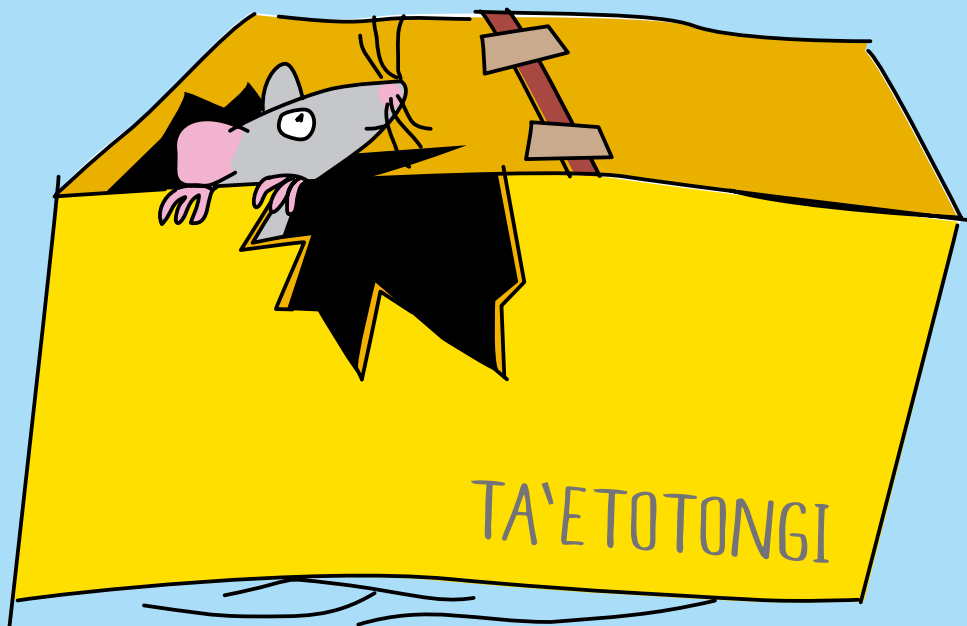
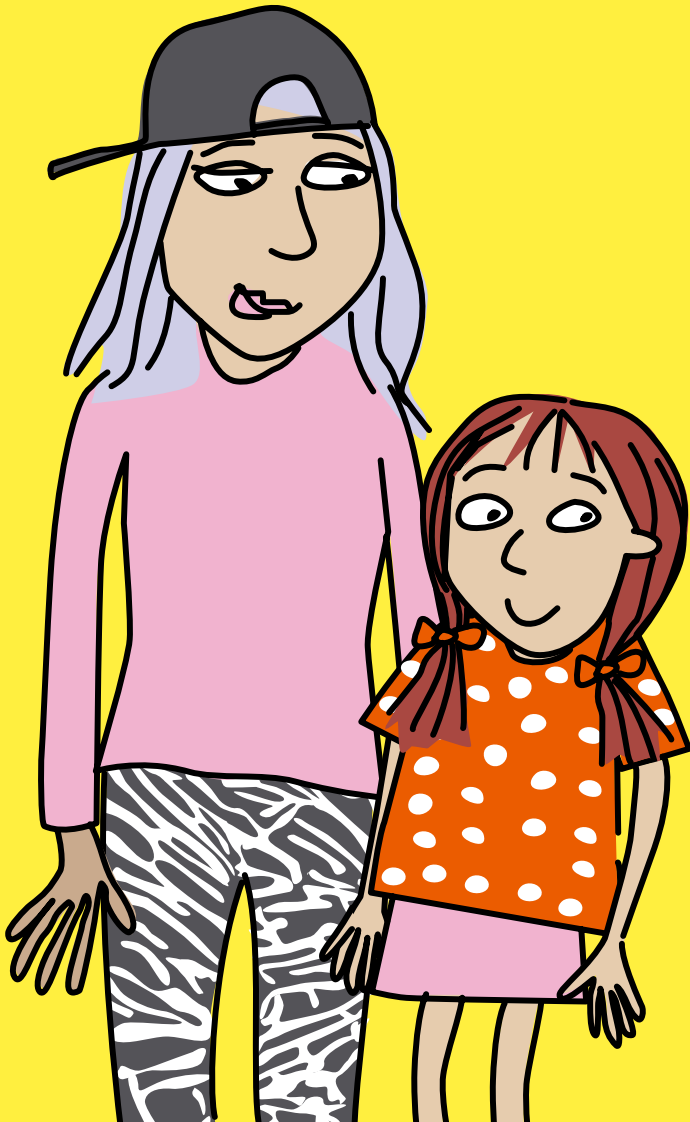

Ko e Kumā he Molo'

Fa'u 'e John Carr
Tā fakatātā 'e Astrid Matijasevic

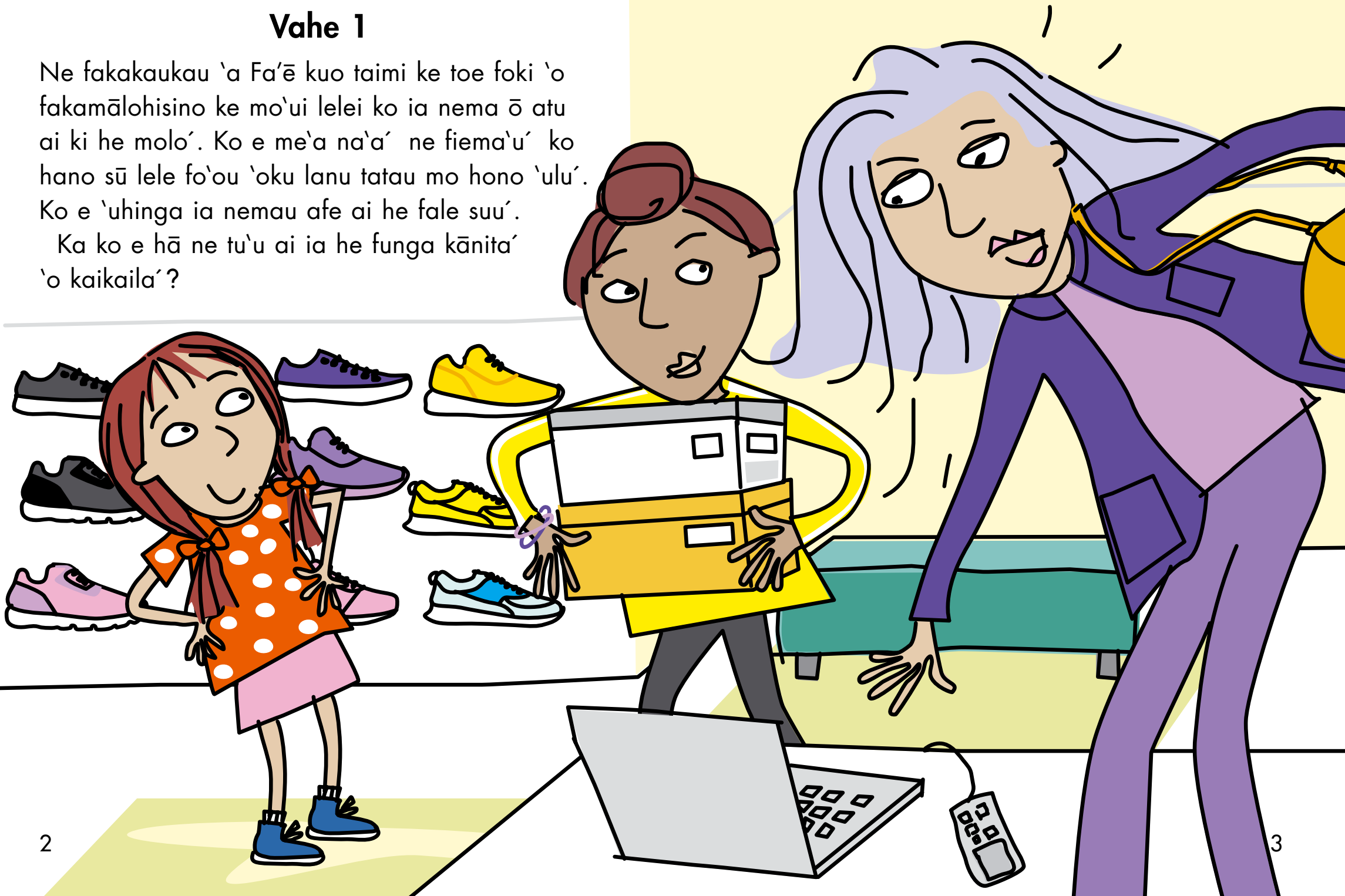
Ko e Kumā
he Molo'

Vahe 1

Ne fakakaukau 'a Fa'ē kuo taimi ke toe foki 'o fakamālohisino ke mo'ui lelei ko ia nema ō atu ai ki he molo'. Ko e me'a na'a' ne fiema'u' ko hano sū lele fo'ou 'oku lanu tatau mo hono 'ulu'. Ko e 'uhinga ia nemau afe ai he fale suu'.

Ka ko e hā ne tu'u ai ia he funga kānita' 'o kaikaila'?

Ta ko hono 'uhinga' ko ha ki'i kumā. Ka ko e hā nai ne hū ai e ki'i kumaa' ia he loto falekoloa'?

Ne u 'ilo kimui tā ne 'i ai e taha ia ne ne fa'o 'a e kumaa' 'i ha puha pepa 'o tuku he molo' pea ne kokosi 'e he kumaa' e puha' 'o hū ki tu'a. Ko e puha' ne tohi'i 'i tu'a e fo'i lea ko e "TA'ETOTONGI" pea ko hono 'uhinga' 'oku ta'e 'iloa.

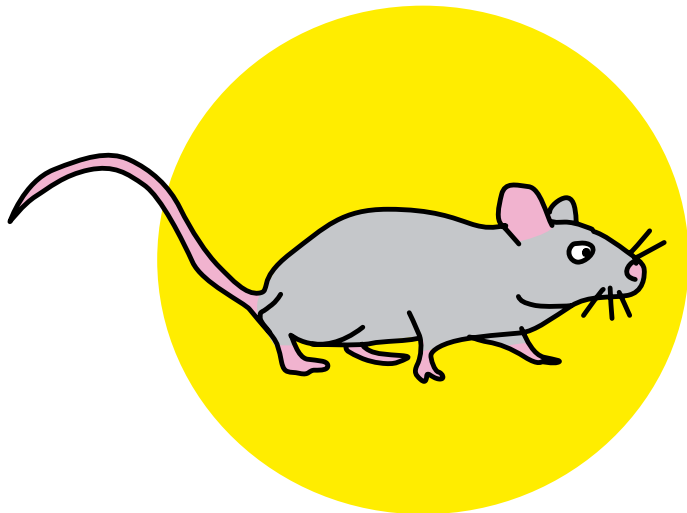
Na'a' ku poo'i e kumaa' na'a hola pea na'e ilifia, ka ne lahi ange 'a e ilifia ia 'a Fa'e.

Na'a' ku pukepuke pē kumaa' hoku nima' kae feinga hifo 'a Fa'e mei he funga kānita' ki lalo. 'Oku' ou manako he fanga monumanu', ka ko homau 'api' 'oku si'isi'i fau pea faingata'a ke fakalalata'i ha'aku ki'i pele monumanu.

Ne siofi 'e he faifakatau' 'a e ki'i kumaa' mo pehē mai.

"Ko e kumā tangata lalata ena. Pau pē ko e ki'i manu lalata ne pele'i 'e ha taha", ko ia mai ia. "Mahalo ne tuku pē 'e he tokotaha na'e 'a'ana' 'i he molo' koe'uhi na'e 'ikai ke ne toe fie tauhi".

“Anga fēfē ho’o ‘ilo ko e ki’i kumā tangata?”
ko au atu ia.

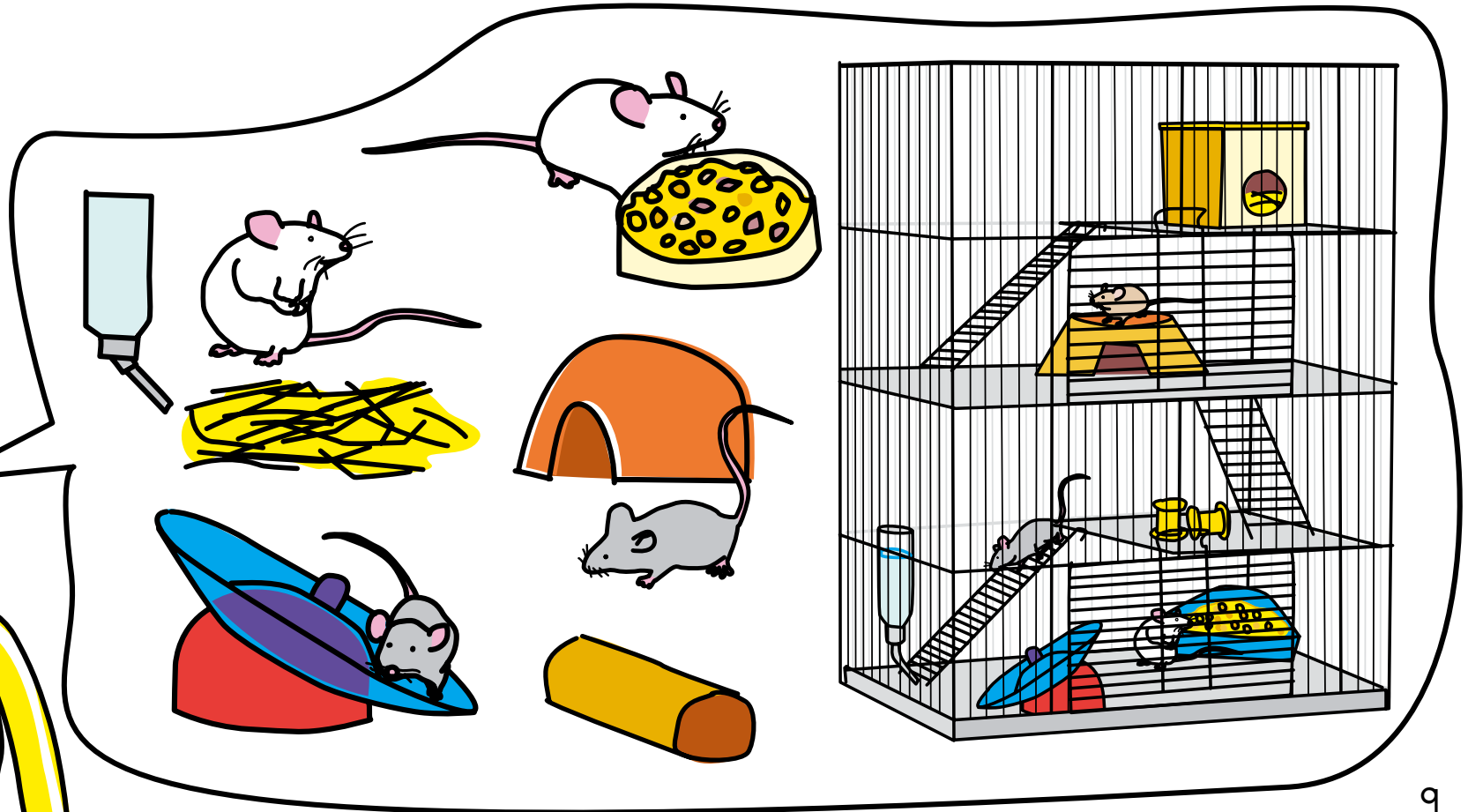
“Oku ‘i ai ‘eku ki’i kumā lalata ‘i ‘api”, ko ‘ene
tali’ mai ia. “Oku’ ou lava pē ‘o ‘ilo”.

“Mahalo pē na’a sai ke ke ‘alu mo ia ki ‘api”,
ko au atu ia.

“Oku ‘ikai keu tui ki ai”, ko ia mai ia. “Ko ‘eku
kumaa’ ko e kumā tangata. Te na kē kinaua”.

“Mahalo pē na’a sai ke u tauhi ‘e au ko ‘eku
ki’i manu lalata”, ko au atu ia.

“‘Ikai ha me’a pehē!” ko Fa’ē mai ia. “Oku’
ou manavahē au he fanga kumaa’. ‘Oku lahi e
me’a ke ke tokanga koe ki ai kimu’a pea ke toki
fakalalata ha’o ki’i manu pehē. Ta ō ‘o ‘ave e
kumā ko ena’ ki he SPCA he taimi’ ni pē!”.

“Fakakaukau lelei ia”, ko e lea mai ia ‘a e faifakatau’. Na’a’ ne mono mai leva e nge’esi puha sū ke fa’o ai e kumaa’ pea mo ha ngaahi la’i pepa molū mo e fo’i takai’anga pepa fuopotopoto.

“Oku sai’ia e fanga kumaa’ hono haluhalu e pepa moluu’ ke ngaohi’aki hanau mohe’anga”, ko ia mai ia. “Ko e fo’i takai’anga pepa fuopotopoto’ ko e me’a ke va’iva’inga ai”.

Kata pē ‘a Fa’ē mo ‘ema hū mai ki tu’a mei he falekoloa’.

“Na’a’ ku faka’amu ke ta foki mo ha puha ‘oku fa’o ai haku sū kae ‘ikai ko ha puha ‘oku fa’o ai ha kumā mo ha takai’anga pepa fuopotopoto”, ko Fa’ē mai ia.

TAU’ANGA ME’ALELE

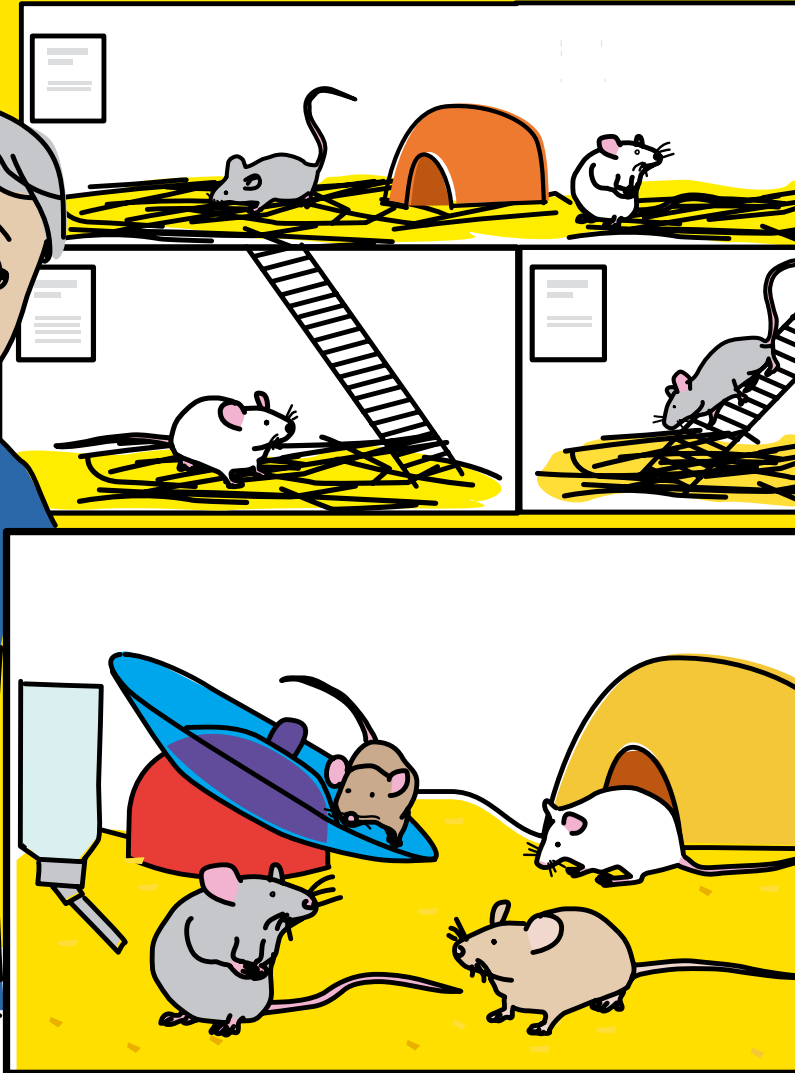
Vahe 2

'I he'ema a'u atu ki he SPCA, na'a' ku 'osi fakahingoa 'e au e kumaa' ko Rolly koe'uhi ko 'ene fiefia he fo'i takai'anga pepa fuopotopoto ne fa'o he loto puha'.

Ne hanga leva 'e he tokotaha ngāue he SPCA 'o fa'o 'a Rolly 'i ha puha lelei 'oku 'i ai e me'akai mo e vai fo'ou ke ne kai mo inu. Na'a' ne pehē tenau vakai'i 'a Rolly pe 'oku mo'ui mo sino lelei. Pea tenau tauhi ia 'i ha ngaahi 'aho telia na'a foki ange e tokotaha na'e 'a'ana' 'o 'ave.

Na'a' ku 'eke ki he tokotaha ngāue' pe 'e lava keu 'ave 'a Rolly 'o tauhi kapau he 'ikai ha'u e tokotaha na'e 'a'ana' 'o 'ave. Ka kuo pau foki keu feinga'i 'a Fa'ē ke loto ki ai.

Na'e pehē mai 'e he tokotaha ngāue' "'Io", mo ne mono mai e tohi fakahinohino ki he anga hono tauhi ha ki'i kumā lalata.

Vahe 3

‘I he efiafi ko ia’ ne ma lau ai mo Fa’ē ‘a e tohi fakahinohino’. Na’a’ ma toe hū ki he ‘initaneti’ ‘o kumi e fakahinohino ki hono tauhi ‘o ha kumā lalata.

“Ka tauhi ha’o manu lalata, manatu’i ‘oku ‘i ai e ngaahi me’a kehekehe ke fai”, ko e fine’eiki’ mai ia. “Ko e ngāue lahi pea he ‘ikai teu fai ia ‘e au he ‘oku’ ou manavahē au he kumaa’”.

Na’a’ ne hanga leva ‘o tohi hokohoko ngaahi me’a kotoa ‘e fiema’u’ mo e ki’i puha he tafa’aki e me’a kotoa.

“Kapau te ke lava ‘o faka’ilonga tiki’i mai e puha’ kotoa pea ‘e ngofua leva ke ke tauhi ‘a Rolly”, ko ia mai ia.

Na’a’ ku lau hifo pē e hokohoko e me’a kotoa mou kamata tiki’i faka’ilonga’i.

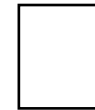
Te ke fafanga ma’u pē ‘a e kumaa’ ‘aki e me’akai fakatupu mo’ui lelei mo e vai inu fo’ou he ‘aho kotoa?

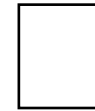
Te ke fufulu he ‘aho kotoa e me’a ‘ai’anga kai mo inu ‘a e kumaa’?

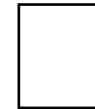
Te ke tauhi ma’u pē ke ma’a mo mātu’u hono nofo’anga’?

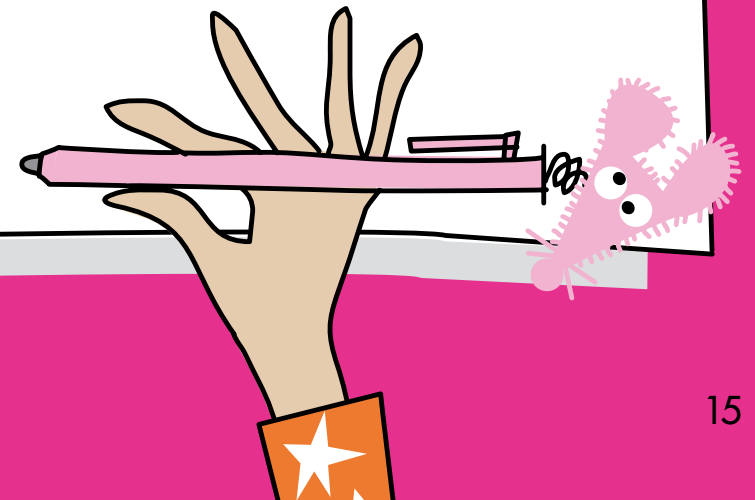
Te ke va’inga ma’u pē mo ho’o kumaa’ pea mo ‘oange ki ai e me’a va’inga ‘oku malu mo lelei ke ‘oua ‘e pipiko’ia?

Te ke fakapapau’i ko e nofo’anga ho’o kumaa’ ‘oku ‘i he potu māfana mo mātu’u?

Kuo’ ke ma’u ha nofo’anga kumā ‘e lava ho’o kumaa’ ke toi, va’inga, kai mo mohe nonga ai?

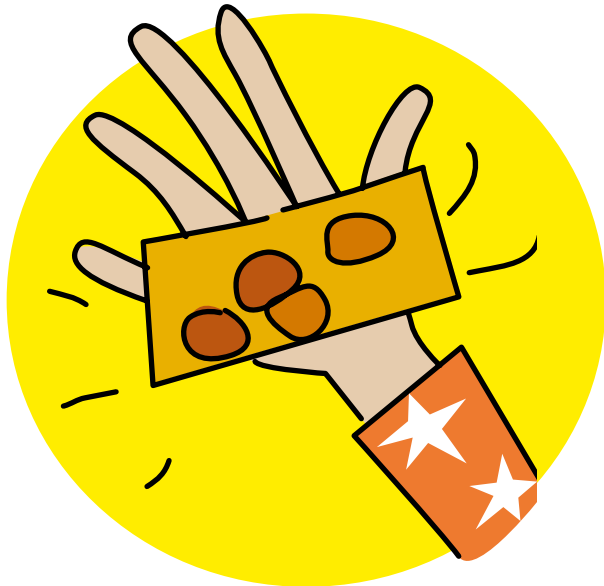

Vahe 4

Na'a' ku loto fiefia 'aupito. Ne u faka'ilonga'i tiki'i e puha kotoa e ngaahi me'a te u lava 'o fai', tukukehe 'a e me'a faka'osi'. 'Oiauē!

“E fiema'u ha nofo'anga kumā totonu 'e lava ai ho'o kumaa' ke toi, va'inga, mohe mo kai.”

Ko e me'a eni te u faingata'a'ia ai'. 'E lava ke u ngāue'aki 'eku sēniti faka'aho' ke fakatau'aki e me'akai 'a Rolly, ka 'oku 'ikai ha nofo'anga kumā ia pea 'oku 'ikai fe'unga 'eku pa'anga' ke kumi 'aki hano nofo'anga.

Ne u kole ange kia Fa'ē pe te ne fakatau mai mu'a ha ki'i 'ā 'o e kumaa' ka na'e 'ikai mai ia.

“'Oku' ou fiema'u 'e au ha sēniti ke kumi 'aki 'a hoku sū fakamalohisino'”, ko Fa'ē mai ia. “Na'a' ku tala atu kia koe 'oku' ou manavahē au he fanga kumaa'”.

Efiafi ko ia', na'a' ku loto mamahi. Ne u 'osi ma'u pē e ongo fo'i takai'anga pepa fuopotopoto 'e ua ma'ae kumaa', ka ko e hā hono 'aonga kapau he 'ikai ma'u hano nofo'anga?

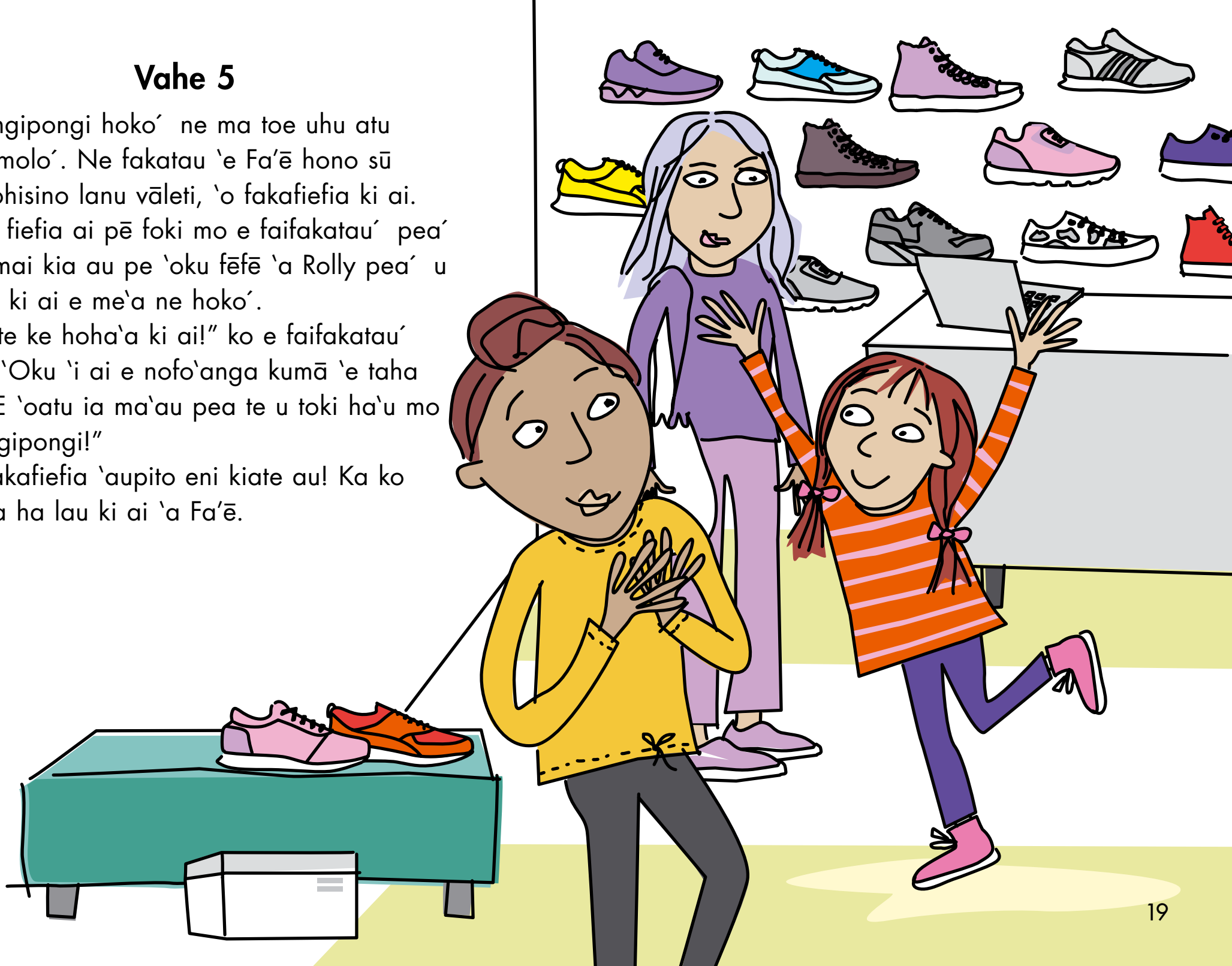
Vahe 5

'I he pongipongi hoko' ne ma toe uhu atu ai ki he molo'. Ne fakatau 'e Fa'e hono su fakamalohisino lanu valeti, 'o fakafiefia ki ai.

Ne toe fiefia ai pe foki mo e faifakatau' pea ne 'eke mai kia au pe 'oku fefe 'a Rolly pea' u talaange ki ai e me'a ne hoko'.

"Oua te ke hoha'a ki ai!" ko e faifakatau' mai ia. "Oku 'i ai e nofo'anga kuma 'e taha 'i 'api. 'E 'oatu ia ma'au pea te u toki ha'u mo ia 'apongipongi!"

Na'e fakafiefia 'aupito eni kiate au! Ka ko e ha leva ha lau ki ai 'a Fa'e.

Vahe 6

Ne u teuteu'i leva e 'ā ke nofo ai 'a e kumaa' kae telefoni 'a Fa'e ki he SPCA. Na'a' nau kei tauhi pē ai 'a Rolly. Ne ma 'efi atu leva e ki'i nofo'anga' 'o fakahū ki ai 'a Rolly pea' mau foki mai ki 'api.

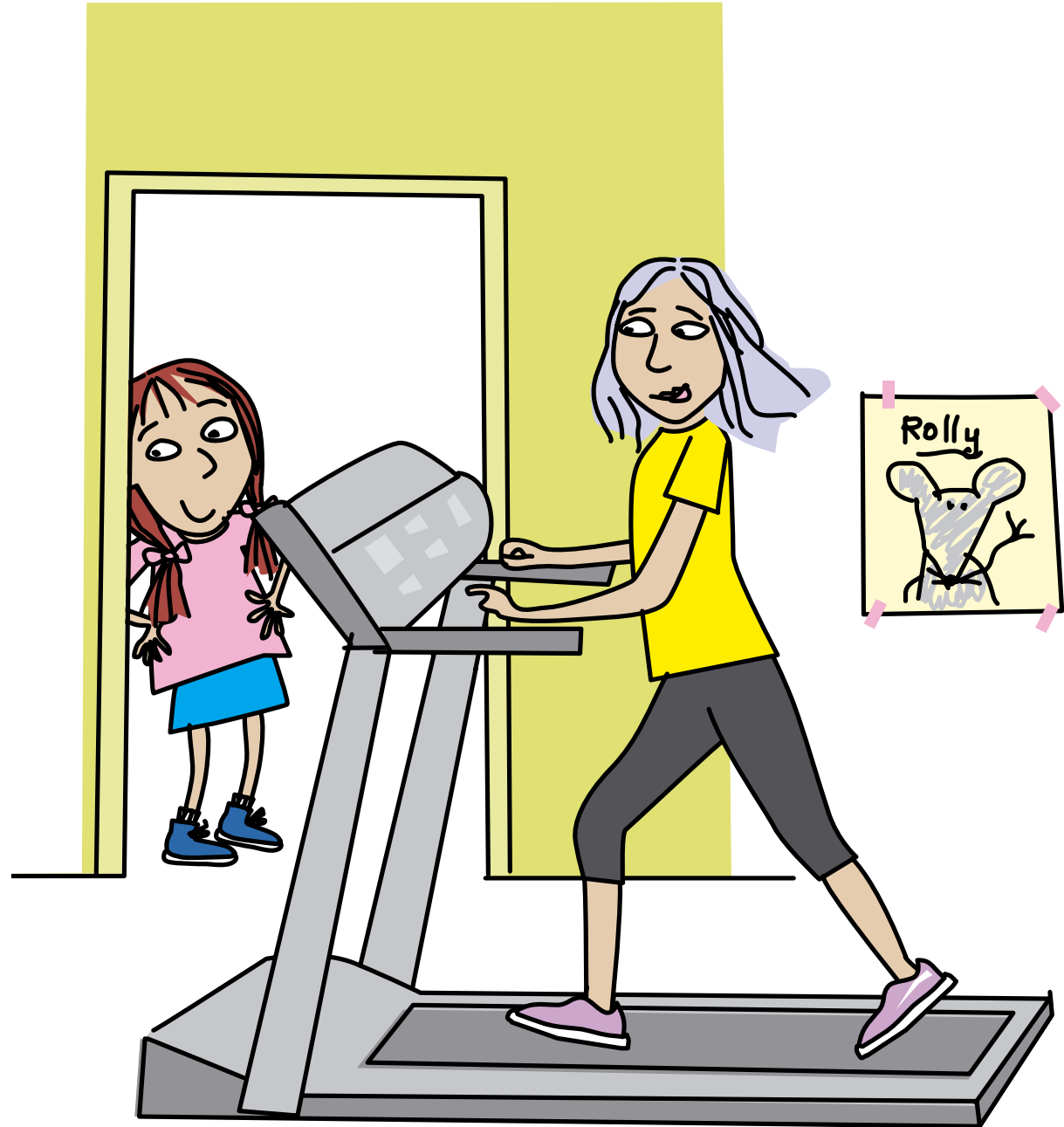
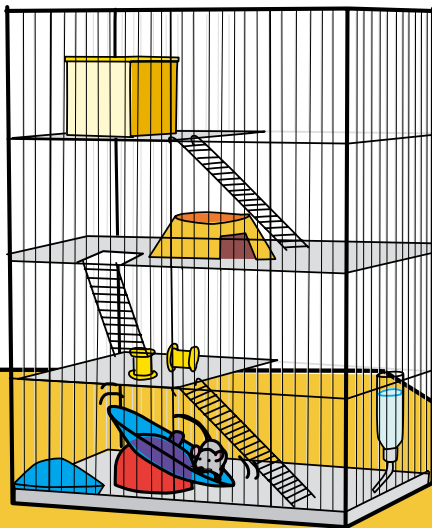

Pea' u fakatokanga'i 'oku faka'au pē ke sai'ia 'a Fa'ē 'ia Rolly . 'Aho 'e taha ne u foki mei he ako' 'oku fola ange 'a Fa'ē he kata'. Ko Rolly eni ia 'oku lolotonga lele he sosa fakamālohisino 'a Fa'ē kae lele 'a Fa'ē he'ene me'a fakamālohisino luelue'.

"'Oku' mo ngali fiefia 'aupito tama,'" ko au atu ia.

"'Oku' ou tui 'oku' ou laka ange au ai", ko Fa'ē mai ia.

"'Oku tonu pē foki ke ke pehē," mo 'eku kata'. "He 'oku hala 'a Rolly ia mo ha sū lele ke lanu taha mo hono lou'ulu'".

Ngaahi fakahinohino ke mo'ui fiefia ho'o kumaa'

- Ko e fanga kumaa' 'oku fiema'u kenau māfana, ko ia 'oua 'e tuku nautolu 'i tu'a.
- Kuo pau ke tauhi e nofo'anga kumaa' ke ma'a mo mātu'u he ka 'ikai, tenau kamata ke nanamu pea 'e iku ho'o kumaa' 'o mahamahaki.
- 'Oku' nau manako foki he fakamālohisino' – ngaahi fo'i tenga'i filo pelesitiki', fanga ki'i ve'eteka va'inga' mo e fanga ki'i tu'unga kenau halakaka 'o fakamālohisino ai.
- Ko e fanga kumaa' ko e monumanu 'oku' nau mo'ui fakafeohi. 'E ta'elata kapau 'e nofo tokotaha, tautefito ki he taimi 'oku' tau mohe ai kitautolu he po'uli'. 'E sai ange kenau nofo tautau tokoua pea kapau tenau nofo tokolahi, ke nofo mavahe 'a e fanga kumā fefine' mei he kumā tangata'.
- Ko honau nifo' 'oku tupu ta'etuku. 'Oange ha me'a va'inga 'oku 'ikai kona' kenau kokosi, hangē ko e kili'imanu te'eki vali', pe la'i papa ('oku hao mei he kona', te'eki faito'o) pe ko ha ngaahi va'a 'o ha 'ulu'akau fua. 'E tokoni ia ke ta'ota'ofi 'aki e hako honau nifo'.
- Ka 'oku' ke ala 'o puke mo to'o hake ha kumā, pea ko e founa totonu' ko ho'o fakafuo ho nima ke hangē ha ipu' 'o tae 'aki hake ho nima' – nima taha pe fakatoulōua, hangē ha'o ohu vai'. Ako'i ke poto he ha'u ki ho nima' 'aki ha'o pukepuke 'i ho nima' ha me'a lelei ke ne kai.

**'Aahi atu ki he uepisaiti kids.spcaeducation.org.nz
'o sio ai he fakahinohino ki hono tauhi 'o e fanga kumaa'**

The Mouse at the Mall

© 2016 Society for the Prevention of Cruelty to Animals Education, Auckland, New Zealand

Published by Wendy Pye Publishing Limited for SPCA Education

Text by John Carr

Illustrations by Astrid Matijasevic

This Tongan edition published 2019

ISBN: 978-1-98-857815-6

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the publishers.

Distributed in New Zealand by The SPCA

3047 Great North Road, New Lynn, Auckland 0640, New Zealand